

Protokol dela s teleti za pitanje – kupljena odstavljenjena ne glede na telesno maso

Namen je, da kupljena teleta čim hitreje privadimo na razmere na dotični kmetiji, ne da bi pri tem le ta pretirano obolevala ali pa pretirano zaostala v rasti. To pa storimo tako, da stimuliramo zauživanje sušine obroka.

1. Pred naselitvijo telet

- Ureditev hleva (beljenje in priprava boksov)
- Ureditev in nastiljanje boksov (globoki nastilj), zagotoviti dovolj svetlobe v hlevu (npr. možnost nemotenega branja časopisa v boksih za teleta)
- Hlev mora biti zračen, vendar brez prepriha, sicer so lahko težave s pljučnico
- Priporočamo nakup vsaj dveh (2) telet iz iste reje. Nakupljeni teleti naj bi se poznali že v prejšnji reji.

2. Pregled telet in manipulacija s teleti pitanci

- Ali so prispela teleta že odstavljenjena?
- Kakšno je število (delež) pred naselitvijo odstavljenih in neodstavljenih (sesnih) telet? → če je večina odstavljenih, sledimo opisanemu protokolu, če ne, pa sledimo enemu od protokolov za delo s sesnimi teleti. Možne so tudi prilagoditve. Teleta lahko razdelimo v dve skupini, v skupino odstavljenih in v skupino sesnih telet in vsako vzrejamo po svojem protokolu ali pa vsa teleta obravnavamo kot sesna teleta (velja predvsem za mlajša teleta do starosti 10 tednov).
- Teleta s TM okoli 200 do 300 kg (npr. od dojlj, krav na paši ...), so že delno odstavljenjena. Ob prihodu na kmetijo jih odstavimo in ne napajamo več z mlekom ali mlečnim nadomestkom.
- Kakšno je zdravstveno stanje in splošno stanje prispelih telet?

1

3. Ob naselitvi telet

- Prve dni po naselitvi teleta pogosteje obiskujemo, da se navadijo na novega oskrbnika in okolje ter da opazimo morebitne zdravstvene težave telet

4. Protokol – delo z odstavljenimi teleti od vselitve naprej

DAN (TEDEN)	DOGAJANJE	OPRAVKI	KOMENTARJI
1 (1)	TEHTANJE TELET (PITANCEV)	Teleta-pitance stehtamo, zabeležimo telesno maso (TM) in starost	Ob uhlevitvi. Maso telet-pitancev lahko ocenimo tudi z merjenjem prsnega obsega.
1 (1)	KRMLJENJE SENA	Ponudimo dolgo, nerezano seno po volji – neposredno ob vselitvi	Seno mora biti najboljše kakovosti in hranilne vrednosti. Seno mora v sušini vsebovati najmanj 140 g surovih beljakovin in 9,6 MJ ME ter največ 260 g surove vlaknine in 100 g surovega pepela. Seno ponudimo v jasilih Sramežljivim živalim in živalim, ki niso navajene na seno, ga ponudimo tudi v boksih → samo prvi in drugi dan. Teletom omogočimo čim daljši počitek.
	VODA	Voda mora biti vedno na voljo (od 1. dne naselitve naprej)	V vedru brez cuclja ali na napajalnikih ali koritih. Biti mora sveža, čista, napajalniki pa teletom čim bolj dostopni. (Skodelični) napajalniki so lahko problem, če jih živali ne znajo uporabljati → teleta naučimo uporabljati napajalnike tako, da ventile odpremo (zvok tekoče vode teleta privabi k pitju in zmanjšuje strah). Teletom lahko ponudimo tudi napitek z elektroliti, še posebej, če so dehidrirana.

2 do 4 (1)	KRMLJENJE SENA → teleta v stresu raje jedo seno kot koruzno silažo, zato ne priporočamo prehitrega prehoda na obroke s silažami. Seno napolni prebavila in zmanjša občutek lakote in stimulira zauživanje SS.	Ponudimo seno. Količina naj bi bila večja od 50 % suhe snovi (SS) obroka	Seno mora biti najboljše kakovosti in hranilne vrednosti. Seno mora v sušini vsebovati najmanj 140 g surovih beljakovin in 9,6 MJ ME ter največ 260 g surove vlaknine in 100 g surovega pepela. Seno ponudimo v jasljih. Sramežljivim živalim in živalim, ki sena niso navajene na seno, ga ponudimo tudi v boksih → samo prvi in drugi dan. Teletom omogočimo čim daljši počitek. Količine zaužite suhe snovi obroka so navedene v preglednici pod točko 5.
	VODA	Voda mora biti vedno na voljo	V vedru brez cuclja ali na napajalnikih ali koritih. Biti mora sveža, čista, napajalniki pa teletom čim bolj dostopni. (Skodelični) napajalniki so lahko problem, če jih živali ne znajo uporabljati → teleta naučimo uporabljati napajalnike tako, da ventile odpremo (zvok tekoče vode teleta privabi k pitju in zmanjšuje strah). Teletom še vedno lahko ponudimo tudi napitek z elektroliti, še posebej, če so dehidrirana.
	KRMNA MEŠANICA (KrMeš)	KrMeš po volji → KrMeš naj bi bilo največ 50 % obroka (omejimo jo na največ 2 kg) - Če teleta nočejo zauživati KrMeš, nadaljujemo s krmljenjem sena po volji še kakšen dan ali dva, potem količino sena začnemo omejevati (dnevi posameznih opravil se zamaknejo!).	KrMeš ponudimo v koritih najprej v manjših količinah (0,25 % do največ 0,5 % TM teleta na dan) in količino povečujemo skladno z njegovim zauživanjem vsak ali vsak drugi dan (za 0,5 % TM/dan). KrMeš posujemo po senu. KrMeš mora v sušini vsebovati najmanj 180 g surovih beljakovin, 200 g surove vlaknine in 13 MJ presnovljive energije (ME) ter največ 40 g surove maščobe in 90 g surovega pepela. Mlečne (živalske) beljakovine v KrMeš za ravnokar odstavljena teleta: vonj in okus po mleku za čim hitrejši začetek zauživanja trdne krme. Priporočljivo je krmljenje 2x/dan → še posebej če so teleta zelo mlada, za svojo starost prelahka in bila podvržena velikemu stresu med transportom Nezaužite količine KrMeš moramo dnevno odstranjevati in nadomeščati s svežo KrMeš.
5 do 20 (2)	PREHOD NA OBROKE za dotično kategorijo telet (pitancev)	Prehod izvedemo postopno → zamenjamo in nadomestimo 10 % sestavin obroka/dan.	Najprej postopoma (10 %/dan) zamenjamo voluminozno krmo, nato pa v nekaj dneh še KrMeš za ustrezno dopolnilno krmno mešanico za pitance oz. druga posamična močna krmila. S prehodom pričnemo šele, če živali v povprečju zaužijejo vsaj 1,5 kg starterja na žival na dan. Sena ne krmimo več ločeno, ampak kot del obroka. Če živali predhodno niso imela stika s kakršno koli silažo, naj le ta v prvem tednu po prihodu ne bo zastopana v deležu večjem od 30 % SS obroka, kasneje postopoma povečujemo. Priporočamo postopno uvajanje silaž v obrok. Priporočljivo je krmljenje 2x/dan → še posebej, če so teleta zelo mlada, za svojo starost prelahka in bila podvržena velikemu stresu med transportom
	VODA	Voda mora biti vedno na voljo	Na napajalnikih ali koritih. Biti mora sveža, čista, napajalniki pa teletom čim bolj dostopni.
21 do 60 (4 do 8)	KRMLJENJE OBROKA za dotično kategorijo telet (pitancev)	Sestavo obroka prilagodimo pasmi, želenim prirastom in telesni masi pitancev	Prirasti so navedeni v preglednici pod točko 6. Realni prirasti so okoli 1200 g/dan. Krmimo lahko samo 1x/dan.
	VODA	Voda mora biti vedno na voljo	Na napajalnikih ali koritih. Biti mora sveža, čista, napajalniki pa teletom čim bolj dostopni.
60 (4)	TEHTANJE TELET	Teleta stehtamo in zabeležimo TM	Izračunamo priraste v preteklem obdobju in na tej podlagi pripravimo oz. popravimo obroke za naslednje obdobje (ciljne telesne mase v določenih obdobjih)
> 60 (> 4)	KRMLJENJE OBROKA za dotično kategorijo telet (pitancev)	Sestavo obroka prilagodimo pasmi, želenim prirastom in telesni masi pitancev	Prirasti so navedeni v preglednici pod točko 6. Realni prirasti so okoli 1200 g/dan. Krmimo lahko samo 1x/dan Obroke prilagajamo na vsakih 100 kg prirasta telesne mase pitancev
	VODA	Voda mora biti vedno na voljo	Na napajalnikih ali koritih. Biti mora sveža, čista, napajalniki pa teletom čim bolj dostopni.
> 60 (> 4)	TEHTANJE TELET VSAKIH 60 DNI	Teleta stehtamo in zabeležimo TM	Izračunamo priraste v preteklem obdobju in na tej podlagi pripravimo oz. popravimo obroke za naslednje obdobje (ciljne telesne mase v določenih obdobjih)

5. Predvideno zauživanje SS obroka v prvem mesecu po naselitvi pitovnih telet (Reinhardt in Thompson, 2015):

Teden	Zauživanje SS glede na TM (kg)				
	100	200	300	400	500
1	0,5 do 1,5	1 do 3	1,5 do 4,5	2 do 6	2,5 do 7,5
2	1,5 do 2,5	3 do 5	4,5 do 7,5	6 do 10	7,5 do 12,5
3	2,5 do 3,5	5 do 7	7,5 do 10,5	10 do 14	12,5 do 17,5
4	2,5 do 3,5	5 do 7	7,5 do 10,5	10 do 14	12,5 do 17,5

6. Možni prirasti bikov ČB in LIS pasme ter telic LIS pasme po kategorijah (TM) (Gruber Tabelle, 2012):

	Črno-bela pasma	Lisasta pasma	Telice lisaste pasme
150 do 250 kg	600 do 1000	800 do 1400	600 do 800
250 do 350 kg	600 do 1400	1000 do 1600	800 do 1200
350 do 450 kg	600 do 1200	1000 do 1600	600 do 1200
450 do 550 kg	600 do 1200	1000 do 1400	600 do 1000
nad 550 kg	600 do 1000	800 do 1200	

Prirasti mesnih pasem so podobni kot za lisasto pasmo